

Nøkur orð um toskin á Føroyabanka

Grein í Oyggjaskeggja apríl 1994

Á einum banka við Føroyar svimja nakrir toskar, nakrir heilt vanligir toskar sum hava sporl, men tó allíkvæl ikki heilt vanligir. Teir hava onkuntíð verið fleiri, men sum so nógv annað í Føroyum, hava teir eisini verið fyri stórum ágangi, og eru tí ikki so nógvir longur. Hetta ljóðar sum eitt ævintýr, og tað er tað kanska eisini. Tað er Føroyabanka toskurin, ið her er talan um.

Toskurin á Føroyabanka

Toskurin á Bankanum hevur altíð havt stóran áhuga millum føroyingar. Hetta kemur av, at tað er nakað serligt við hesum toskinum, serliga er tað støddin á bankatoskinum, menn hava lagt merkið í. Toskurin á Føroyabanka veksur skjótari enn toskur aðrastaðni. á mynd 1 sæst støddin á 3 ára gomlum toski ymsastaðni í Norðuratlantshavi; støddin á einum 3 ára gomlum toski á Bankanum er umleið 70 cm, meðan javnaldri hansara á Eysturlandinum bert er helvtina so stórus.

Toskurin á Føroyabanka bregður eisini í aðrar mátar frá øðrum toskasløgum: Høvdið er stórt, sporlið er breitt, og hann er ljósari á liti enn eitt nú toskurin á Landgrunninum. Kanningar sum danski lívfrøðingurin Johannes Schmidt gjørði í 1920-innum vístu eisini, at toskurin á Bankanum hevði færri ryggjargeislar enn toskurin á Landgrunninum.

Streymviðurskiftini á Bankanum

Men hvat er tað ið ger, at toskurin á Bankanum er øðrvísi enn toskur aðrastaðni? Kanningar av havumhvørvinum á Bankanum hesi seinastu mongu árinu hava nú fingið greiðu á hesum spurningi. Vit vita nú, at tað eru streymviðurskiftini á Bankanum, ið er orsøkin til hetta sjáldsama fyrirbrigdið. Longu fyrst í hesi øldini vísti danski havlívfrøðingurin Ove Paulsen á hesi viðurskifti. Ove Paulsen kannaði æti við Ísland og Føroyar. Kanningarnar vístu, at á Bankanum var nógv meira til av æti enn á økinum uttanum, og at tað eisini vóru heilt onnur sløg, ið vóru har. Hetta kundi bert lata seg gera, um sjógvurin á Bankanum á ein ella annan hátt var isoleraður frá havøkinum rundan um Bankan. Kanningar við satellittboyum, ið vórðu festar á eitt drívsegl, hava seinri víst, at sjógvurin á Bankanum melur í einum meldri, og tí verður verandi á Bankanum. Hetta ger, at toskarogn og yngul verða verandi inni á Bankanum, og ikki blandast saman við rognum og yngli aðrastaðni. Eisini sjóvarhitin á Bankanum er øðrvísi enn í havøkinum rundanum. Hitamátingar vísa, at sjógvurin á Bankanum er 1-2 stig heitari enn á landgrunninum.

Millum Bankan og Landgrunnin er Bankarennan, sum er meira enn 1.000 metrar djúp. Á botninum í rennuni er ein stríður streymur við ísakøldum sjógvi. Kuldin og tað stóra dýpið ger, at toskurin á Bankanum og Landgrunninum bert í einstökum førum vitja hvønn annan. Har bankin er grynstur, er dýpið minni enn 100 metrar.

Samanbering av toskinum av Landgrunninum og Føroyabanka

Eru tað arvaeginleikarnir hjá Bankatoskinum, ið avgera tað sjáldsomu útsjóndina og tann góða vøksturin? Samanberingar av arvaeginleikunum hjá toskinum av Føroyabanka og Landgrunninum vísa, at tað ikki er nakar genetiskur munur millum hesi bæði toska sløgini.

Á Fiskaaling við Áir, eru gjørdar vakstrarkanningar av Bankatoskinum. Kanningarnar høvdu til endamáls at vita, um tað var umhvørvi á Bankanum, ella um tað vóru serligir eiginleikar hjá toskinum, ið gera at hann veksur so skjótt.

Bankatoskurin varð samanborin við landgrunnatosk. Kanningarnar vístu, at tá toskurin fekk somu umstøður, var eingin vakstrarmunur millum hesi bæði toskasløgini. Niðurstøðan av hesum kanningini var tí, at tað er umhvørvið á Bankanum, ið skapar tann góða vøksturin og frábrigdið í útsjóndini, og er tað serliga hitin í sjónum og at toskurin hevur nógv at eta, ið her hava týdning.

Útseting av toski á Føroyabanka

Við hesum kanningum hvarv so eisini stoltleikin av, at toskurin á Bankanum er nakað heilt serligt. Men tey flestu ævintýr hava ein lukkuligan enda, og tað hevur hendan søgan um toskin Føroyabanka eisini. Fyri at menna um toskastovnin á Bankanum, hava menn klakt Føroyabankatosk í kørnum á Fiskaaling við Áir. Hesin toskur er nú sleptur út á Bankan, og bíðað verður nú í spenningi eftir, hvussu hann fer at trívast, og um hendan royndin kann hjálpa toskastovninum aftur til tað hann einaferð var, og sum var stoltleikin hjá mongum fiskimanni.

Í dag eru tí 10.000 fleiri toskar á Føroyabanka. Í meðan hesir toskar svimja úti Bankanum, meðan vit bíða í tolni, til teir aftur lata frætta frá sær. Kanska verður tað einaferð aftur eitt toskaævintýr á Føroyabanka.

Eyðfinn Magnussen